

Dr Jan BOGUSKI

Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie

ROLA PODSYSTEMU BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO W REGIONALNYM SYSTEMIE INNOWACJI®

Ważnym składnikiem Regionalnego Systemu Innowacji jest podsystem bezpieczeństwa publicznego. Jego zadanie polega na identyfikowaniu, zapobieganiu oraz eliminowaniu sytuacji kryzysowych będących efektem funkcjonowania samego systemu lub wpływu otoczenia.

Słowa kluczowe: region, system, innowacja, bezpieczeństwo, publiczny.

WPROWADZENIE

Na temat bezpieczeństwa narodowego oraz lokalnego napisano wiele prac [11]. Mimo to żadna z nich nie omawia tego problemu w kontekście Regionalnego Systemu Innowacji [1]. Tymczasem dysponując odpowiednimi zasobami materialnymi i pozamaterialnymi podsystem bezpieczeństwa publicznego jest w stanie redukować sytuacje kryzysowe w regionie. Dzieje się tak ze względu na budowę środowiska innowacyjnego w regionie, które wytwarza oraz upowszechnia w różnych instytucjach i organizacjach innowacje, które mogą znacząco wpływać na stan bezpieczeństwa obiektów użyteczności publicznej takich jak stadiony, dworce, zakłady pracy oraz środki transportu zbiorowego. Nowoczesne rozwiązania podnoszą jakość pracy służb zajmujących się bezpieczeństwem publicznym mieszkańców regionu.

Jak pokazuje doświadczenie wiele służb porządku publicznego ma utrudniony dostęp do rozwiązań innowacyjnych w zakresie identyfikacji i likwidacji zagrożeń. Brak nowoczesnego sprzętu wręcz uniemożliwia prowadzenie odpowiednich działań na wysokim poziomie. Pojawiające się w poszczególnych regionach kraju sytuacje kryzysowe są często zwalczane w oderwaniu od pozostałych obszarów – mimo iż mogą mieć swoje następstwa w sąsiednich lub dalszych jednostkach podziału terytorialnego. A zatem mogą stanowić zagrożenie w dalszej perspektywie czasowej dla pozostałych terenów kraju.

Ze względu na genezę oraz przebieg występują różne rodzaje zagrożenia bezpieczeństwa [15]. Obok militarnych pojawiają się pozamilitarne, które mogą mieć charakter polityczny, gospodarczy, czy ekologiczny [3]. Coraz częściej zagrożenia zaczynają pojawiać się także w wirtualnej przestrzeni. Dzieje się tak wraz z upowszechnianiem zaawansowanych technologii. Dochodzi tu do dyfuzji przestępczości. Często są przypadki ataków przeprowadzanych na instytucje rządowe, bankowe, edukacyjne, komunikacyjne, energetyczne, a także militarne. Wszystkie te działania grożą paraliżem instytucji publicznych w wymiarze lokalnym, ale także narodowym i międzynarodowym. Tego typu sytuacje wymagają odpowiednich rozwiązań innowacyjnych celem łagodzenia ich skutków.

Regionalny System Innowacji może zapewnić konsolidację rozproszonych w gminach oraz powiatach sił i środków potrzebnych do eliminowania zagrożeń. Jego funkcjonowanie opiera się na partnerstwie i współdziałaniu poszczególnych

elementów. I to jest właśnie kolejny czynnik, który może mieć wielki wpływ na utrzymanie bezpieczeństwa publicznego w gminach, powiatach i województwach. Budowa systemu innowacji na poziomie regionu staje się kwestią pilną. Jak wynika z danych ponad 90% zdarzeń jakie mają miejsce w państwie ma charakter lokalny [2]. Wskazuje to wyraźnie na potrzebę tworzenia Regionalnego Systemu Innowacji.

W celu zachowania bezpieczeństwa, poszczególne organy administracji samorządowej oraz rządowej powinny ze sobą współpracować na poziomie województwa, a także wspólnie opracowywać i wdrażać mechanizmy systemowe, które będą zapewniać obywatelom maksymalną ochronę przed potencjalnymi oraz istniejącymi zagrożeniami [13]. Bezpieczeństwo powinno być przedmiotem szczególnej troski władz na każdym szczeblu zarządzania [15]. Tymczasem nikt – do tej pory – nie podjął się w naszym kraju całościowej i systemowej charakterystyki i diagnozy stanu organizacyjnego systemu bezpieczeństwa [9]. Pomoc w tym może wspomniana koncepcja Regionalnego Systemu Innowacji.

Celem artykułu jest zdefiniowanie kluczowych czynników mogących mieć wpływ na redukcję zagrożeń oraz zapewnienie bezpieczeństwa publicznego regionu.

OBSZARY BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO W REGIONIE

W zależności od poziomu rozwoju danego regionu skala potencjalnych i rzeczywistych zagrożeń może być większa lub mniejsza. Newralgicznymi obszarami, w których mogą one wystąpić i mieć znaczny wpływ na funkcjonowanie danej gminy, powiatu czy województwa są:

- surowce i energetyka;
- żywność i zdrowie;
- budownictwo i transport;
- zasoby przyrody;
- finanse i ubezpieczenia;
- kultura i media;
- demografia i ruchy migracyjne;
- unikatowe technologie i dane osobowe;
- gospodarka regionalna;
- bezpieczeństwo socjalne i osobiste obywateli.

W każdym z wymienionych obszarów kluczową rolę odgrywa czynnik innowacyjny, który stwarza możliwości w zakresie zapobiegania zagrożeniom wewnętrznym i zewnętrznym. Daje także społecznościom lokalnym i regionalnym

poczucie spokoju. Widać to między innymi wyraźnie na przykładzie energetyki. Zapewnienie stałych dostaw gazu, ropy naftowej, węgla i innych surowców jest bezdyskusyjne, ponieważ pozwala na stabilny rozwój regionu oraz jego mieszkańców. W celu przeciwdziałania potencjalnym zagrożeniom w tym obszarze podejmuje się działania celem dywersyfikacji surowców energetycznych, a to prowadzi do uniezależnienia się regionów oraz krajów od jednego źródła dostaw.

Istotny z punktu widzenia bezpieczeństwa regionu staje się obszar związany z produkcją żywności i zdrowia publicznego. W tym celu podejmowane są przez służbę zdrowia, sanepid oraz służby weterynaryjne inicjatywy w zakresie przeciwdziałania powstawaniu lub szerzeniu się groźnych chorób i epidemii. Bezpośredni wpływ na zdrowie ma jakość żywności. Dlatego zadaniem władz regionalnych oraz służb sanitarnych jest pilnowanie, aby żywność była bezpieczna i nie niosła zagrożeń. Konieczne jest także zapewnienie zapasów artykułów żywnościowych oraz płodów rolnych poprzez odpowiednią politykę rolną wspieraną przez państwo. Bezpieczeństwo żywnościowe ma wpływ na poziom życia i zdrowia mieszkańców regionu, a także stabilność polityczną i gospodarczą regionu. W przypadku zaistnienia klęsk żywiołowych, mogą wzrosnąć ceny artykułów rolnych, co grozi wybuchem buntów społecznych oraz naruszeniem równowagi w regionie.

Kolejnym obszarem istotnym dla bezpieczeństwa publicznego regionu, w którym zaznacza swój wpływ czynnik innowacyjny jest budownictwo i transport. W pierwszym przypadku dotyczy to wznoszenia obiektów użyteczności publicznej (dróg, mostów, hal sportowych, a także budynków mieszkalnych) zgodnie z przepisami prawa, które będą bezpieczne dla mieszkańców regionu na wypadek zagrożeń (wstrząsów sejsmicznych). Kwestie te monitoruje inspektorat budowlany. W drugim chodzi o zapewnienie podróżującym środkami lokomocji bezpieczeństwa i wygody.

Ważnym segmentem bezpieczeństwa w regionie są zasoby przyrody oraz ich jakość. Poprzez odpowiednie służby zapewnia się bezpieczeństwo ekologiczne w regionie. Zapobiega się skażeniu wód, powietrza i gleb. Istotne jest także zrozumienie przez biznes wagi i znaczenia środowiska przyrodniczego dla życia ludzkiego. Chodzi o zrównoważony rozwój regionu polegający na przestrzeganiu zasady równowagi między działalnością gospodarczą a aktualnymi zasobami przyrodniczymi gmin i powiatów. Ważne staje się stosowanie odpowiednich technologii, które będą umożliwiały rozkład produktów i opakowań bez uszczerbku dla ekosystemu. W tym przypadku rzecz dotyczy racjonalnie zarządzanej gospodarki odpadami w regionie i nie tylko.

W bezpieczeństwo publiczne regionu wpisują się także finanse i ubezpieczenia mieszkańców. Przenoszenie przez banki coraz większej części swoich usług do przestrzeni wirtualnej może zagrażać depozytom bankowym klientów. Coraz częściej słyhać w mediach o próbach wyłudzeń pieniędzy przez zorganizowane grupy „czyszczące” konta klientów [6]. Ważne także staje się racjonalne lokowanie środków finansowych przeznaczonych na ubezpieczenia, w taki sposób, aby w przyszłości kapitał ten się powiększał. Dotyczy to także racjonalnego inwestowania funduszy emerytalnych, aby przynosiły zysk i zapewniały spokojną starość emerytom.

Kolejny obszar objęty bezpieczeństwem publicznym dotyczy kultury i mediów. W wyniku postępującej globalizacji następuje zanik regionalnej kultury. Masowość i unifikacja wzorów i zachowań postępuje w parze z trendami w modzie, spożywaniu posiłków, czy podróżowaniu. Zanikają odwieczne zwyczaje. W środkach masowego przekazu coraz bardziej szerzy się przemoc. Jej nośnikami stają się filmy fabularne o tematyce kryminalnej czy wojennej, które ukazują krwawe oblicza porachunków gangsterskich czy wydumany świat bohaterów walczących z całym światem. Rolą instytucji zajmujących się bezpieczeństwem publicznym jest redukcja tego typu zjawisk, np. poprzez blokowanie stron internetowych z pornografią oraz propagujących treści faszystowskie i komunistyczne.

Demografia i ruchy migracyjne to kolejne wyzwanie dla instytucji bezpieczeństwa publicznego. W wyniku otwarcia granic i swobodnego przepływu ludzi i kapitału dochodzi często do nadużyć oraz łamania prawa. Efektem tego jest przemyt broni, narkotyków, rzadkich roślin i zwierząt będących pod ochroną, a także skarbów kultury narodowej jak rękopisy, obrazy i starodruki. Tego typu zjawiska stwarzają z jednej strony zagrożenie dla życia ludzkiego (broń, narkotyki), z drugiej powodują utratę bezcennych skarbów kultury narodowej (książki). Dużą rolę do odegrania mają służby graniczne wyposażone w odpowiednie narzędzia i urządzenia stosujące najnowszą technologię (np. biometrię).

Unikatowe technologie i dane osobowe to kolejny obszar objęty ochroną ze strony służb porządku publicznego. Zaawansowane technologie stanowią klucz do konkurencyjności firm, dlatego znajdują się w kręgu zainteresowań wywiadów gospodarczych obcych państw, prowadzących akcje na rzecz ich pozyskiwania, często wbrew obowiązującemu prawu krajowemu. Szczególnie istotne są technologie z zakresu elektroniki służące celom militarnym. Zadaniem odpowiednich służb jest zapobieganie „przeciekom” wiedzy i informacji o priorytetowym znaczeniu dla państwa i jego mieszkańców.

Ważne jest także bezpieczeństwo gospodarcze regionu i socjalne obywateli. Chodzi o przeciwdziałanie degradacji regionów. Przyczynić się do tego może kryzys gospodarczy w kraju lub na świecie. Szczególnie mocno może to dotknąć starych regionów przemysłowych, opartych o przemysł ciężki. Brak restrukturyzacji i modernizacji prowadzi do kryzysu. Szybka i sprawna modernizacja staje się wymogiem chwili, aby dostosować region do nowych wyzwań współczesnego świata. Ważne jest także bezpieczeństwo socjalne obywateli, aby mieli zagwarantowane minimum, szczególnie jest to istotne dla osób znajdujących się w ciężkiej sytuacji materialnej, które utraciły pracę wskutek bezrobocia bądź inwalidztwa.

ELEMENTY PODSYSTEMU BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

W skład podsystemu bezpieczeństwa publicznego wchodzi różne jednostki i instytucje, których zakres działań jest zróżnicowany. Odgrywają one jednak ważną rolę w utrzymaniu porządku publicznego na terenie gmin, powiatów i województwa. Oprócz centrów zarządzania kryzysowego – tworzonych na poziomie każdej jednostki podziału terytorialnego – istnieje wiele innych istotnych instytucji, które przedstawia tabela 1. Są to zmilitaryzowane, paramilitarne i cywilne służby, których zadaniem jest czuwanie nad stanem

bezpieczeństwa mieszkańców regionu oraz podejmowanie w razie potrzeby odpowiednich działań celem przeciwdziałania zagrożeniom życia czy zdrowia ludności.

W czasie pokoju zagadnienia związane z obronnością państwa pozostają w gestii jednostek administracji publicznej. Dotyczy to wszystkich szczebli od kierownictwa przedsiębiorstwa, po wójta i starostę [12]. Oznacza to współpracę

wszystkich szczebli zarządzania celem udzielania sobie nawzajem potrzebnej informacji i wiedzy o stanie zagrożenia bezpieczeństwa mienia i życia obywateli w regionie.

Ważną rolę w czasie wojny i pokoju odgrywa wojsko. Dotychczasowa praktyka pokazuje doraźne zaangażowanie sił zbrojnych w likwidowanie i zapobieganie klęskom żywiołowym w różnych regionach kraju. Tego typu jednostki

Tabela 1. Rodzaje służb militarnych, paramilitarnych i cywilnych działających w regionie

Rodzaj służb	Cel działania
Siły Zbrojne RP	<ul style="list-style-type: none"> ochrona granic państwowych zwalczanie sabotażu (piątej kolumny)
Policja Państwowa	<ul style="list-style-type: none"> zwalczanie przestępstw zapewnienie porządku publicznego
Straż miejska	<ul style="list-style-type: none"> dbanie o porządek w mieście ochrona imprez masowych wręczanie mandatów kierowcom parkującym w miejscach niedozwolonych
Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego	<ul style="list-style-type: none"> ochrona porządku konstytucyjnego kraju
Biuro Bezpieczeństwa Narodowego	<ul style="list-style-type: none"> analiza zagrożeń dla kraju
Biuro Ochrony Rządu	<ul style="list-style-type: none"> ochrona instytucji rządowych ochrona rządu
Agencje ochrony osób i mienia	<ul style="list-style-type: none"> konwojowanie środków pieniężnych do banku monitorowanie publicznych i prywatnych obiektów i instytucji ochrona osób i mienia obywateli
Służby leśne	<ul style="list-style-type: none"> ochrona kompleksów leśnych przed pożarami i szkodnikami ochrona przed nielegalną „wycinką” drzew tropienie kłusowników
Straż pożarna	<ul style="list-style-type: none"> ochrona przeciwpożarowa pomoc ofiarom wypadków drogowych likwidacja szkód i skażeń
Służba zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> opieka zdrowotna obywateli ratownictwo medyczne zwalczanie i przeciwdziałanie epidemiom
Państwowa Inspekcja Sanitarna	<ul style="list-style-type: none"> badanie stanu skażenia wód, gleb, powietrza i żywności nadzór nad stanem higieny mieszkańców regionu
Służby weterynaryjne	<ul style="list-style-type: none"> dbałość o stan zdrowia zwierząt gospodarskich i domowych okresowe szczepienia zwierząt
Urzędy skarbowe Służby celne i graniczne	<ul style="list-style-type: none"> zapobieganie pojawianiu się i rozszerzaniu tzw. „szarej strefy” w regionach ściągnięcie zaległych podatków od podatników przeciwdziałanie przywozowi niebezpiecznych substancji trujących, gazów i broni, wykrywanie narkotyków oraz innych rodzajów przestępczości
Inspekcja transportu drogowego	<ul style="list-style-type: none"> przeciwdziałanie tworzeniu się „zatorom” na drogach kierowanie ruchem drogowym kontrola trzeźwości kierowców pojazdów sprawdzanie sprawności technicznej pojazdów
Koła łowieckie, ruchy ekologów	<ul style="list-style-type: none"> dbałość o środowisko przyrodnicze ochrona rzadkich gatunków zwierząt i roślin przeciwdziałanie dzikiej „wycince drzew” zwalczanie szkodników
Sądy powszechne	<ul style="list-style-type: none"> rozpatrywanie spraw z powództwa prywatnego i publicznego wydawanie wyroków postępowanie przyspieszone
Prokuratura	<ul style="list-style-type: none"> przewodzenie dochodzeń w sprawie wykroczeń i przestępstw przygotowywanie wniosków dla sądu o postawienie w stan oskarżenia
Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe	<ul style="list-style-type: none"> ratowanie ludzi w akwenach wodnych (WOPR) niesienie pomocy osobom zagubionym lub rannym w górach (GOPR)

dysponują odpowiednim potencjałem ludzkim i nowoczesnym sprzętem zdolnym ewakuować ludność, budować przeprawy wodne, tworzyć kordony sanitarne na wypadek epidemii itp. Wsparciem dla wojska mogą być tworzone właśnie Narodowe Siły Rezerwowe. Złożone z rezerwistów zajmować się będą bezpieczeństwem wewnątrz państwa, wspomagając je w czasie pokoju. Mogą z powodzeniem chronić infrastrukturę narażoną na zagrożenia [20]. W szczególności chodzi o ataki terrorystyczne, awarie lub inne zdarzenia [14].

Ważnym segmentem podsystemu bezpieczeństwa publicznego jest policja. Będąc instytucją zmilitaryzowaną pilnuje porządku w miastach oraz osiedlach wiejskich. Ponadto zajmuje się wykrywaniem, zapobieganiem i zwalczaniem przestępstw oraz wykroczeń. Jej działania są ukierunkowane na ochronę życia, zdrowia i mienia obywateli. W przypadku niepodporządkowania się poleceniom może stosować środki przymusu bezpośredniego [7]. Mamy także do czynienia z policją wodną, która kontroluje rzeki i jeziora. Możemy także mówić o policji skarbowej zwalczającej „pranie brudnych pieniędzy”. Policja wykonuje także zadania, które są związane z ochroną infrastruktury wrażliwej państwa [14]. Do jej kompetencji należy likwidacja skutków powstających zagrożeń np. terrorystycznych czy wypadkowych [10]. Policja i służby więzienne mogą być użyte do nadzorowania pracy więźniów podczas prac ziemnych związanych ze wznoszeniem wałów przeciwpowodziowych oraz konserwacji urządzeń melioracyjnych na wsi, regulacji brzegów rzek, niwelowania brzegów „wyrobisk” powstałych po żwirowniach.

Wsparciem dla policji państwowej w okresie pokoju oraz jego zagrożenia jest straż miejska. Do jej kompetencji należy między innymi ochrona porządku w miejscach użyteczności publicznej, zabezpieczanie imprez o charakterze kulturalnym, sportowym, pomoc w usuwaniu awarii, czy klęsk żywiołowych. W celu wsparcia jej działań mogą być wykorzystywane agencje ochrony osób i mienia [15].

Bardzo ważną rolę w regionie odgrywa państwowa i ochotnicza straż pożarna. Tego typu jednostki mogą być z powodzeniem wykorzystywane w akcjach gaszenia pożarów oraz przy ratowaniu ludzi podczas wypadków drogowych i innych działań ratowniczych typu usuwania skażeń chemicznych w rzekach i na drogach. Straż pożarna tworzy też całą infrastrukturę ppoż. w regionie.

W wykrywaniu i zapobieganiu przestępstw ważne zadania mają do spełnienia w podsystemie bezpieczeństwa publicznego sądy i prokuratura. Zadaniem prokuratury jest przygotowywanie wniosków oskarżenia oraz nadzorowanie śledztw prowadzonych przez policję. Z kolei sądy rozstrzygają we wnioskach składanych z powództwa prywatnego lub publicznego. W przypadku wspomnianego podsystemu sądownictwo ma stać na straży bezpieczeństwa mieszkańców regionu oraz szybko i skutecznie rozstrzygać kwestie związane z upadłością podmiotów gospodarczych, aby nie kolidowało to z interesami innych firm, które kooperowały z upadłymi podmiotami. Ważne jest, aby normy prawa gospodarczego skutecznie chroniły firmy i inne podmioty funkcjonujące na rynku.

Omawiając obszary i jednostki odpowiedzialne za bezpieczeństwo publiczne w regionie należy wymienić Państwową

Inspekcję Sanitarną, służby weterynaryjne, straż leśną, służbę ochrony kolei, a także grupy paramilitarne (np. koła łowieckie). Oprócz wymienionych instytucji na terenie regionu wyróżnić można inne organizacje ukierunkowane na bezpieczeństwo publiczne.

PARTNERSTWO I RELACJE MIĘDZY ELEMENTAMI PODSYSTEMU

Istotnym czynnikiem mającym wpływ na zmniejszanie poczucia zagrożenia bezpieczeństwa publicznego w regionie jest – jak już wcześniej wspomniałem – współdziałanie różnych instytucji oraz mieszkańców w zakresie identyfikacji i zwalczania zagrożeń. Dlatego system zarządzania kryzysowego na poziomie gminy, powiatu czy województwa powinien umacniać partnerstwo [2]. Ważne jest zapewnienie ciągłości funkcjonowania administracji publicznej na podległym terenie, zaopatrywanie ludności w żywność, wodę, leki, energię, paliwo itp. Występuje tu łączenie współdziałania różnych szczebli władzy z wyspecjalizowanymi organizacjami celem zapobiegania niebezpieczeństwom. Partnerstwo wpisuje się w funkcjonowanie Regionalnego Systemu Innowacji.

W Regionalnym Systemie Innowacji bezpieczeństwo publiczne postrzegane jest w sposób całościowy. Funkcjonujące w jego ramach instytucje wzajemnie się wspierają. Tworzą swoistą sieć łączącą różne służby oraz organy porządku publicznego i władzy publicznej. Podejmują ze sobą współpracę opartą na partnerstwie celem zapobiegania bądź likwidowania zagrożeń będących wynikiem działania siły wyższej lub czynnika ludzkiego.

Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego na terenie regionu polega między innymi na permanentnym monitorowaniu sytuacji pod względem militarnym, cywilnym, politycznym, prawnym, edukacyjnym i społecznym [8].

Ważnym elementem zarządzania kryzysowego w Regionalnym Systemie Innowacji staje się komunikacja pomiędzy służbami odpowiedzialnymi za utrzymanie i ochronę bezpieczeństwa regionalnego z jednej strony, a mieszkańcami regionu z drugiej strony. Aby zapewnić szybki przekaz informacji na temat potencjalnych zagrożeń należy sięgać po najnowsze technologie informacyjne. Jako przykład może służyć informowanie mieszkańców za pomocą SMS-ów i lokalnych mediów o nadciągającej katastrofie. Cenne są inicjatywy obywatelskie, np. ruchy ekologów, które monitorują stan środowiska przyrodniczego oraz podejmują przedsięwzięcia celem ochrony cennych obszarów, np. Dolina Rospudy.

ZARZĄDZANIE I KOORDYNACJA W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

Bezpieczeństwo publiczne w regionie może być zagrożone różnymi czynnikami wewnętrznymi lub zewnętrznymi. Mogą wywoływać różne niepożądane skutki dla obywateli i wpływać niekorzystnie na prawidłowe funkcjonowanie instytucji publicznych. Odpowiedzią władz na te negatywne zjawiska jest zarządzanie kryzysowe, które posiada uregulowanie prawne w postaci ustawy z 2007 roku. Odnosi się do określonych działań podejmowanych przez władze administracji publicznej celem zapobiegania sytuacjom kryzysowym oraz przejmowania kontroli nad nimi na wypadek, gdyby się pojawiły [18].

Funkcjonujące w ramach Regionalnego Systemu Innowacji zarządzanie kryzysowe musi brać pod uwagę specyfikę zagrożeń występujących w gminach i powiatach [2]. Wymaga to wdrożenia odpowiednich rozwiązań systemowych, promujących współpracę i partnerstwo wśród instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne w regionie.

W przypadku państwa zarządzanie kryzysowe pozostaje w gestii rządu (rys. 1). Wsparciem dla tego typu działań jest Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego (RZZK), który posiada charakter doradczy oraz opiniodawczy. Ważną rolę odgrywa Rządowe Centrum Bezpieczeństwa (RCB), które dostarcza Radzie Ministrów bieżących informacji o stanie sytuacji w kraju oraz zagrożeniach [18].

Ważną rolę pełni Biuro Bezpieczeństwa Narodowego (BBN). Organ ten podlega prezydentowi RP. Zajmuje się monitorowaniem rozwoju sytuacji w kraju i na świecie. Gromadzi informacje o sytuacji bieżącej. Sporządza raporty oraz przedkłada wnioski prezydentowi. Wsparciem jest także Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, który monitoruje stan pogody oraz opracowuje prognozy jej rozwoju dla poszczególnych regionów w postaci map zagrożeń [4].

Tworzenie się w regionach różnych splotów niekorzystnych sytuacji powoduje pojawianie się zagrożeń [5]. W województwach opracowywane są określone plany, w których wyszczególnia się i ocenia stopień ryzyka. Przygotowuje się

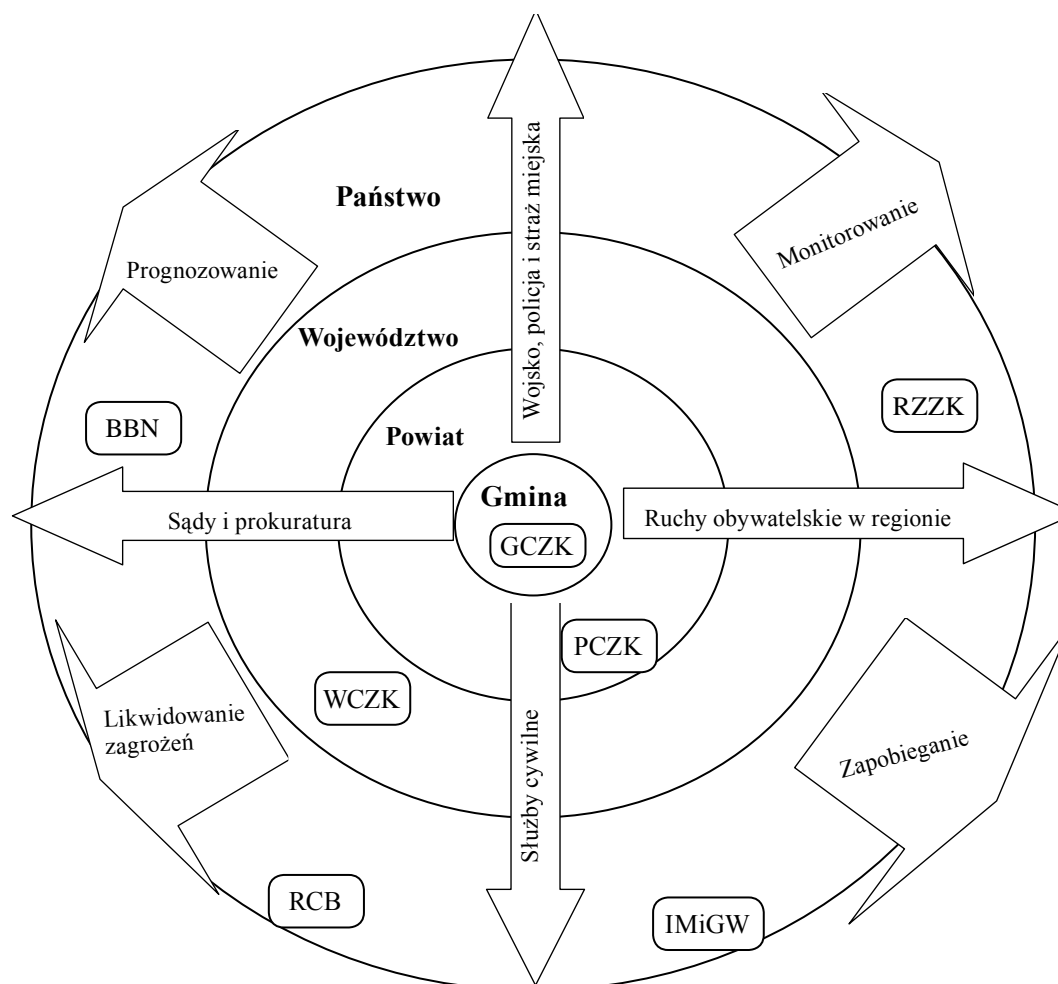
mapy zagrożeń i przedstawia się charakterystykę sił i środków jakich trzeba będzie użyć do zahamowania kryzysu [18].

Na poziomie województwa decyzje związane z zapewnieniem bezpieczeństwa oraz porządku publicznego podejmuje w imieniu Rady Ministrów wojewoda [19]. W wykonywaniu tego typu działań wspomaga go „wojewódzki zespół zarządzania kryzysowego”.

Kwestie związane z zarządzaniem kryzysowym na obszarze województwa pozostają także w gestii marszałka. Wydaje on odpowiednie decyzje dotyczące spraw pilnych i ważnych odnośnie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz życia i zdrowia mieszkańców województwa [17]. Wsparcia udziela marszałkowi „wojewódzkie centrum zarządzania kryzysowego” (WCZK), które otwarte jest całą dobę. Jego zadaniem pozostaje zbieranie wiadomości o sytuacjach kryzysowych w województwie, a także monitorowanie mechanizmów wczesnego ostrzegania mieszkańców [18].

Na poziomie powiatu problematyka zarządzania kryzysowego pozostaje w gestii starosty. Tworzy on „powiatowe centrum zarządzania kryzysem” (PCZK). Podejmuje działania antykryzysowe, a także zajmuje się monitorowaniem, reagowaniem oraz likwidowaniem skutków będących wynikiem pojawiających się katastrof [18].

Zarządzanie kryzysowe obecne jest także na poziomie gminy. Na wójcie spoczywa obowiązek utrzymania porządku publicznego i ochrony przeciwpożarowej [16]. Przygotowuje

Rys. 1. Istniejące obszary i instytucje związane z zarządzaniem sytuacją kryzysową.
Źródło: Opracowanie własne.

on także plan w zakresie ochrony mieszkańców przed powodzią. Ogłasza oraz odwołuje decyzje w kwestii pogotowia oraz alarmu przeciwpowodziowego. W jego gestii pozostaje sprawa podjęcia ewakuacji z terenów bezpośrednio zagrożonych. Na wójcie spoczywa obowiązek usuwania – za pośrednictwem określonych służb i jednostek - skutków powstałych w wyniku działania siły wyższej. Przy wójcie funkcjonuje „gminne centrum zarządzania kryzysem” (GCZK) [18].

KREOWANIE I DYFUZJA INNOWACJI W PODSYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

Kolejnym czynnikiem mającym istotny wpływ na skuteczne eliminowanie oraz zapobieganie zagrożeniom bezpieczeństwa publicznego stają się – o czym wspomniano wcześniej – innowacje. Chodzi tu o zapewnienie funkcjonującym w ramach Regionalnego Systemu Innowacji instytucjom, służbom i organom porządkowym stałego dostępu do najnowszej wiedzy z zakresu zapobiegania oraz rozwiązywania sytuacji kryzysowych, a także nowoczesnego sprzętu i urządzeń do monitorowania oraz usuwania zagrożeń. Pomóc w tym może współpraca tych służb z partnerami z innych podsystemów Regionalnego Systemu Innowacji.

W działania na rzecz dyfuzji innowacji należy włączyć ośrodki badawczo-rozwojowe funkcjonujące w ramach podsystemu edukacji, nauki i techniki, które dysponując odpowiednim potencjałem naukowym są w stanie generować nowoczesne rozwiązania technologiczne dla sektora militarnego.

Generowanie i udostępnianie innowacyjnych rozwiązań dotyczy nie tylko sfery cywilnej, ale także militarnej związanej z wojskiem, policją oraz strażą pożarną. Chodzi tu o nowoczesne technologie do wykrywania sprawców przestępstw, a także przyrządy monitorujące stany pogodowe, czy stan wód w rzekach.

Szczególnie ważne stają się nowoczesne rozwiązania z zakresu komunikacji, szybkiego powiadamiania mieszkańców o nadchodzących zagrożeniach np. powodziach, huraganach. Służą temu odpowiednie urządzenia, do których można zaliczyć telefony komórkowe, internet, alarmy czy wreszcie media lokalne i krajowe.

Stopień i stan zapewnienia bezpieczeństwa publicznego w regionach zależy od ich położenia geograficznego (np. regiony nadmorskie, centralne, górskie, przygraniczne), stopnia zamożności mieszkańców, akceptacji instytucji publicznych i norm prawnych obowiązujących w państwie przez społeczności lokalne i regionalne oraz skuteczności działań służb porządkowych. W tym ostatnim przypadku chodzi o dostęp do innowacji technologicznych umożliwiających zapobieganie i zwalczanie przestępstw.

W regionach górskich może dochodzić do wstrząsów sejsmicznych. Zmusza to władze administracyjne danego regionu do poszukiwania innowacyjnych rozwiązań w zakresie przewidywania tego typu sytuacji i ostrzegania ludności przed zagrożeniami, a także sprzętu i urządzeń do ewakuacji i ratowania ludności. W przypadku terenów nizinnych (ale nie tylko) problemem mogą być huragany w postaci „trąb powietrznych” oraz powodzie. Zachodzi tu konieczność

przewidywania zdarzeń i ich skutków za pomocą budowy bezpiecznych obiektów dla ludności oraz wałów przeciwpowodziowych i zbiorników.

Innowacje stają się kluczem do modernizacji sił zbrojnych. Dzięki nowoczesnemu uzbrojeniu oraz wyszkoleniu żołnierzy wzrasta bezpieczeństwo państwa i jego regionów. Innowacyjne rozwiązania dotyczą sił lądowych, powietrznych i morskich. Chodzi o wdrażanie nowych i skuteczniejszych rodzajów broni, pojazdów samochodowych, helikopterów, samolotów bezzałogowych do monitorowania obszarów przygranicznych lub zalanych przez powódź [20].

Innowacyjne rozwiązania stają się niezbędne w pracy państwowej i ochotniczej straży pożarnej. Dzięki pozyskiwaniu nowej generacji maszyn i urządzeń możliwe jest szybkie i skuteczne lokalizowanie pożarów oraz ich gaszenie. W przypadku pożarów kompleksów leśnych w okresie letnim niezbędny staje się system wczesnego ostrzegania mieszkańców zagrożonych wsi i osiedli, a także odpowiednie środki gaśnicze oraz opatrunkowe.

Innowacje odgrywają istotną rolę w pracy policji. Stanowią klucz do walki z przestępczością indywidualną i zorganizowaną. Dysponując nowoczesnym sprzętem siły porządkowe są w stanie skuteczniej identyfikować oraz zabezpieczać ślady dokonywanych przestępstw. Chodzi tu o monitoring miast, rodzin patologicznych oraz przestępców przy użyciu nowoczesnych urządzeń elektronicznych. Innowacyjne rozwiązania dotyczą szkolenia policji oraz wdrażania różnych form współpracy ze służbami porządkowymi z innych regionów i krajów.

Generowanie innowacyjnych rozwiązań dla jednostek militarnych, paramilitarnych oraz cywilnych wymaga podjęcia ścisłej współpracy tych służb z sektorem przemysłowym, który je wytwarza, a także z wiodącymi ośrodkami badawczo-rozwojowymi koncentrującymi się nad ich opracowaniem i testowaniem.

Wdrażane w jednostkach policyjnych innowacyjne rozwiązania oraz prowadzone eksperymenty muszą być oceniane według kryterium ich skuteczności w zapobieganiu i zwalczaniu przestępstw oraz ekonomiczności, aby mieściły się w granicach wyasygnowanych na ten cel środków budżetowych [7]. Za wskazaną należy uznać współpracę wymienionych służb z sektorem prywatnym w zakresie pozyskiwania odpowiedniego sprzętu wojskowego, policyjnego, strażackiego dla budowy poczucia bezpieczeństwa w regionie.

PODSUMOWANIE

Podsystem bezpieczeństwa publicznego wpisuje się w Regionalny System Innowacji stanowiąc jego ważny element. Jego zadaniem – jak wskazuje nazwa – jest czuwanie nad bezpieczeństwem mieszkańców danego regionu. Dzięki istnieniu środowiska przyjaznego innowacjom mogą one trafiać do poszczególnych służb i instytucji.

Warunkiem skuteczności podsystemu bezpieczeństwa publicznego w ramach Regionalnego Systemu Innowacji jest permanentny dostęp do nowoczesnych rozwiązań o charakterze innowacyjnym. Dotyczy to różnego typu sprzętu oraz urządzeń dla służb militarnych, paramilitarnych oraz cywilnych. Obecność tego typu rozwiązań może znacząco

redukować ryzyko pojawiania się sytuacji kryzysowych lub szybko je zwalczać w przypadku ich pojawienia się.

Innowacje w podsystemie bezpieczeństwa publicznego podnoszą jakość poszczególnych jednostek i służb. Chodzi o zakup odpowiednich maszyn i urządzeń, które pozwalałyby monitorować różne obszary regionu.

Funkcjonujące w ramach Regionalnego Systemu Innowacji instytucje do spraw zarządzania kryzysowego podejmują współpracę, która opiera się na partnerstwie. Tego typu działania pozwalają szybko i skutecznie przezwyciężyć sytuacje zagrożeń w gminach i powiatach. Tworzy się w ten sposób efekt synergii, który przynosi o wiele większe korzyści niż działania „w pojedynkę”.

Niestabilność otoczenia powoduje konieczność współpracy między różnymi regionami. Kwestię bezpieczeństwa publicznego należy rozpatrywać na tle całego kraju. Każdy element zagrożenia powinien być w ten sposób analizowany. Tylko wtedy można ocenić czy stanowi on zagrożenie dla pozostałej części czy też nie.

Ważną rolę w zarządzaniu kryzysowym odgrywa współpraca administracji rządowej z samorządową na terenie województwa oraz zaangażowanie samych obywateli.

Udział poszczególnych służb w zwalczaniu zagrożeń powinien być proporcjonalny do ich możliwości. Tymczasem zdarza się, iż dotychczasowe sytuacje pokazują nadmierne zaangażowanie się jednych służb i minimalne innych. Dlatego Regionalny System Innowacji mógłby zapewnić ich racjonalność oraz proporcjonalność do skali zagrożenia.

LITERATURA

- [1] **BOGUSKI J. 2010.** *Regionalne Systemy Innowacji*, [w:] Zarządzanie działalnością innowacyjną, L. Białoń (red.), Wydawnictwo Placet, Warszawa, 139.
- [2] **GOŁĘBIEWSKI J. 2003.** *Podręcznik menadżera programów kryzysowych*. Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej, Kraków, 14-16.
- [3] **HUZARSKI M. 2009.** *Zmienne podstawy bezpieczeństwa i obronności państwa*. Akademia Obrony Narodowej, Warszawa, 27-28.
- [4] Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, <http://www.imgw.pl/index.php>. [Dostęp 21.12.2010].
- [5] **KULISZ M. Z. 2009.** *Bezpieczeństwo państwa w ujęciu systemowym*, Radom, 18.
- [6] **MADEJ M., TERLIKOWSKI M. (red.) 2009.** *Bezpieczeństwo teleinformatyczne państwa*. Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa, 8.
- [7] **PIEPRZNY S. 2007.** *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*. Wyd. II. Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa, 29- 148.
- [8] **POKRUSZYŃSKI W. 2010.** *Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa*. Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi w Józefowie, Józefów, 11.
- [9] **RUTKOWSKI C. 2009.** *Sieć bezpieczeństwa: domeny, relacje, dylematy, szanse*. WSZiP im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie, Warszawa, 80.
- [10] **SZAFRAŃSKI J. 2009.** *Rola policji w likwidacji zagrożeń powodowanych katastrofami naturalnymi i awariami technicznymi oraz zdarzeniami terrorystycznymi*, [w:] *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*, Tom X, Łódź, 108.
- [11] **ŚWINIARSKI J. 2009.** *Bezpieczeństwo lokalne w ujęciu aksjologicznym*, [w:] *Bezpieczeństwo w środowisku lokalnym*, W. Feler (red.), Warszawa, 72.
- [12] **TOMASZEWSKI J. 2002.** *Aspekty obronno-ekonomiczne w planowaniu regionalnym*, [w:] *Transfer technologii: bariery i hamulce*, Materiały Pokonferencyjne, J. Rachoń (red.). Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Gdańsk, 75.
- [13] **TREJNIS Z. 2009.** *Zarządzanie kryzysowe na poziomie lokalnym*, [w:] *Bezpieczeństwo w środowisku lokalnym*, W. Feler (red.), Warszawa, 156.
- [14] **TYBURSKA A. 2009.** *Współpraca policji z innymi podmiotami w zakresie ochrony obiektów ważnych dla bezpieczeństwa państwa*. Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno, 7-20.
- [15] **TYRAŁA P. 2003.** *Zarządzanie kryzysowe: ryzyko – bezpieczeństwo – obronność*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 5-27.
- [16] Ustawa z dnia 08.03.1990 roku o samorządzie terytorialnym [Dz. U. nr 16, poz. 95].
- [17] Ustawa z dnia 05. 06.1998 roku o samorządzie województwa [Dz. U. 01. 142, poz. 1590].
- [18] Ustawa z dnia 26.04.2007 roku o zarządzaniu kryzysowym [Dz. U. z 2007 roku nr 89, poz.590].
- [19] Ustawa z dnia 23.01. 2009 roku o wojewodzie i administracji województwa, [Dz. U. nr 31, poz.206].
- [20] WOJSKO POLSKIE, <http://www.wojsko-polskie.pl/articles/view/14726>. [Dostęp 21.12.2010].

THE ROLE OF PUBLIC SECURITY SUBSYSTEM IN THE REGIONAL INNOVATION SYSTEM

SUMMARY

An important component of the Regional Innovation System is a subsystem of public safety. His task is to identify, prevent and eliminate crises resulting from the operation of the system itself or the impact of the environment. The objectives of this article is to define the key factors that may affect the reduction of threats to public security and the construction of the region.

Key words: region, system, innovation, security, public.